

Костецький Ярослав,
д.е.н., доцент кафедри фундаментальних
та спеціальних дисциплін.
Нововолинський навчально-науковий інститут
економіки та менеджменту
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

АГРАРНИЙ СЕКТОР В УМОВАХ ВІЙНИ

Внаслідок збройної агресії РФ та окупації значних територій Луганської, Донецької областей та АР Крим у 2014 р. Україна втратила частину сільськогосподарських земель. Проте протягом незначного періоду аграрний сектор економіки загалом зумів адаптуватися й продемонстрував стабільну роботу у цих надзвичайних умовах.

У 2021 році частка сільського господарства у ВВП України була найвищою серед усіх секторів економіки (понад 10%), а сільськогосподарська продукція становила найбільшу частку сукупного експорту України - близько 41%, 13 млн. сільських жителів було залучено у її виробництво. У цьому ж році зібрано рекордний за часів незалежності врожай сільськогосподарських культур (86 млн т зернових і зернобобових), утримано лідерство у постачанні окремих видів аграрної продукції на зовнішні ринки. За експортом окремих видів сільськогосподарської продукції (олія соняшникова, пшениця, кукурудза, ячмінь) Україна знаходиться у п'ятірці світових лідерів. Продукція сільського господарства забезпечила 40,7 % загального обсягу товарного експорту країни, що становить 27,7 млрд дол. США.

Повномасштабне вторгнення РФ 24 лютого 2022 року стало справжнім випробуванням для нашої держави й аграріїв, зокрема. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН близько 30% сільськогосподарських земель опинилось в окупації або у зоні активних бойових дій. Загалом збитки аграрної галузі за вісім місяців загарбницької війни проти України оцінюються близько 6,6 млрд. дол. (майже 23 % усіх активів сільського господарства країни).

Із початку повномасштабної війни територію держави покинуло більше 6 млн осіб, повернулися в Україну 1,9 млн, 7,1 млн осіб стали внутрішньо переміщеними особами [1]. Потоки біженців і внутрішньо переміщених осіб спричинили додатковий тиск на ринок праці, соціальну інфраструктуру та житлові умови окремих областей України й зарубіжних країн.

Втрати сільськогосподарської техніки та устаткування оцінюються у 84,2 тис. одиниць, або 11% від наявних на 24 лютого), які повністю або частково пошкоджені, вартість їх заміни складає 2,9 млрд дол. США. Пошкоджено або знищено зерносховищ загальною ємкістю 9,4 млн тон. одночасного зберігання, орієнтовна вартість ремонту та заміни яких наближається до 1,1 млрд дол. США.

Орієнтовна кількість тварин, які загинули внаслідок військових дій становить майже 400 тис. бджолосімей, 95 тис. голів кіз та овець, 212 тис. голів великої рогатої худоби, 507 тис. свиней та майже 11,7 млн. голів птиці. Приблизна вартість втрачених ресурсів тваринництва та бджільництва становить 362,5 млн дол. США. У зоні бойових дій та прилеглих територіях знищено понад 14,3 тис. га багаторічних насаджень. Орієнтовна вартість закладання такого розміру багаторічних насаджень становить 348,7 млн дол. США [3].

Зростання вартості енергоносіїв та перебої з постачанням електроенергії спричинили суттєве зростання вартості факторів виробництва, в тому числі – на мінеральні добрива та паливо. Вироблена продукція та фактори виробництва втрачаються як через активні бойові дії, так і внаслідок крадіжок. За попередніми оцінками знищено або викрадено 0,6 тис. тон засобів захисту рослин, 124 тис. тон добрив та 11,5 млн літрів палива на загальну суму 95,4 млн дол. США.

Агровиробники зіткнулися із нестачею оборотних коштів для проведення посівних робіт, зростанням цін на насіння, паливо, засоби захисту рослин, ветеринарні препарати тощо. Відсутність диверсифікованих експортних каналів не дозволяє аграріям вигідно реалізувати вироблену продукцію.

З метою забезпечення стійкості та адаптивності вітчизняного аграрного сектора в умовах війни вважаємо за необхідне сформувані основні напрямки розвитку галузі, які б включали: максимальну та всебічну підтримку галузі щодо збереження робочих місць й недопущення їх банкрутства; створення резервів паливно-мастильних матеріалів для своєчасного проведення сільськогосподарських робіт;

перегляд структури посівних площ у напрямку щодо їх відповідності до потреб внутрішнього ринку; налагодження альтернативних та відновлення тимчасово утрачених каналів експорту.

Список використаних джерел

1. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною. URL: https://gradus.app/documents/188/BusinessInWar_Gradus_KSE_Report_30032022_ua.pdf
2. Негрей М. В. Аналіз функціонування аграрного сектору України в умовах війни. Вісник Харківського Національного університету імені В. Н. Каразіна. 2022. Вип. 102. С. 49–56. URL: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-06>
3. Огляд непрямих втрат від війни в сільському господарстві України. Другий випуск, 10 Листопада, 2022. URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/lossesreportissue2ua-2.pdf>